

‘Zonde van het *geld*, zonde van de *tijd*: Duurzaamheid’

ir. Thomas Rau

Tekst: Jacques Geluk

“Duurzaamheid is niets meer dan het optimaliseren van een ziek systeem. Het is slechts symptoombestrijding. Bovendien werkt optimalisatie niet, want we liggen met z’n allen op de intensive care”, zegt architect, innovator en visionair Thomas Rau. “We moeten voorbij duurzaamheid kijken en de samenleving fundamenteel anders organiseren. Vanuit het besef dat we tijdelijk te gast zijn op aarde, alleen consequenties van die tijdelijkheid permanent zijn en alles binnen het gesloten systeem van onze planeet even belangrijk is.”

“Als onbekend is wat de toekomst brengt, is het verstandig eerst te kijken wat de belemmeringen zijn op de weg er naartoe”, zegt Thomas Rau. Denken in oplossingen bijvoorbeeld. Die gewoonte levert volgens de architect vooral beperkingen op. “Op bijvoorbeeld de vraag hoe we het (economisch en eco-) systeem kunnen veranderen is een multidimensionaal antwoord nodig. Bovendien moeten we samen achter bepaalde wetmatigheden gaan staan. De cultuur die nodig is om zo te kunnen denken en handelen moeten we met elkaar kweken en accepteren, ongeacht religie, geslacht, opleidingsniveau, huidskleur en intelligentiegraad.”

“Zonde van het geld, zonde van de tijd: Duurzaamheid.” Een opmerkelijke uitspraak van de man die velen zien als de belichaming van dat woord. “Problemen moeten we bij de oorzaak aanpakken. In deze maatschappij bestempelen we het middel – in dit geval duurzaamheid – echter als doel. Daarmee zijn we er vanaf en hoeven we er niet meer over na te denken. Dat zie je aan het SER-energieakkoord. Daarin gaat het alleen over het middel, maar komt geen enkele zin voor over het werkelijke doel.” Volgens Rau zitten we in een impasse en weten we niet goed

hoe we ons op deze planeet moeten organiseren. “De natuur heeft altijd gelijk, dus kun je natuurlijke wetmatigheden niet loslaten zonder daar achteraf op te worden afgerekend. Kijk naar het klimaatprobleem.” Rau vertelt later, in het sober aangeklede kantoorgebouw van RAU Architects met fantastisch uitzicht over het IJ, dat hem ooit is gevraagd wat hij verwachtte van de COP21 Klimaatconferentie in Parijs. “Het allerergste zou een akkoord zijn. Dat betekent stilstand. Als ik met mijn vrouw een akkoord sluit dat ik in 2040 stop met drinken en vanaf 2050 zal proberen trouw te zijn is dat een waardeloze afspraak. Precies zo’n overeenkomst is in Parijs gesloten. Daar is overeengekomen dat de opwarming van de aarde niet meer mag zijn dan twee graden. Met wie hebben ze dat afgesproken? Wie kan ik daarover bellen, mailen of appen? Niemand! Het is ongelooflijk arrogant te denken dat de mens centraal in de schepping staat. Dit is voorbij duurzaamheid.”

CONSEQUENTIES ZIJN PERMANENT

Rau is in zijn visie mede geïnspireerd door een zwartwit-foto van de aarde uit 1968, waarop de mensheid voor het eerst de plek kon zien waar hij te gast is. “De gastheer, de aarde, dekt de tafel, niet de

gast. Die moet zich schikken. Dat is moeilijk, maar onze houding tegenover de planeet die ons zijn mogelijk maakt is voor mij essentieel. Ons zijn is bovendien tijdelijk, sterker nog: alles op aarde is tijdelijk. Mensen, die-

‘Iedereen kan de petitie voor de Rechten van het Materiaal ondertekenen’

ren, bomen, auto's, stoelen, gebouwen. Niets is permanent, behalve de consequenties van het tijdelijke.” Als voorbeeld geeft Rau dat de gemeenteraad van Caïro nog steeds steggelt over het onderhoud van de piramiden, terwijl niemand aan tafel behoort tot de bedenkers ervan. “Het heden is dus een opsomming van alle permanente consequenties van tijdelijke beslissingen. Met andere woorden: het huidige klimaatprobleem komt niet doordat we ons nu fout gedragen, het is het gevolg van tijdelijk gedrag uit het verleden. Wat we ook moeten beseffen is dat de aarde een gesloten systeem is. Wat er is, is er, wat er niet is, is er niet. Er komt niets meer bij. Dat geldt voor alle grondstoffen. Daarnaast is alles even belangrijk. Als ik een goedkoop onderdeelje uit een duur apparaat haal, werkt het niet meer. De waarde van dingen heeft niet te maken met geld, maar met de betekenis binnen de context.”

NIETS IS HET NIEUWE IETS

Een andere wetmatigheid is volgens Thomas Rau inderdaad dat niemand de toekomst kent. “Ik zeg soms gekscherend dat de toekomst er vroeger anders uitzag. Niemand had gedacht dat we in 2016 zouden staan, waar we nu staan, maar het kan best zijn dat in 1999 ineens iets bestond dat al in 1985 was

bedacht. Het enige wat je kunt doen is met een bepaald iets een optie nemen op de toekomst en zorgen dat dit iets er nog is als je ermee klaar bent. In een gesloten systeem, waarin alles belangrijk is, mag namelijk niets verloren gaan. We moeten niet iets voor, doch mét de toekomst bouwen”, zegt de man in wiens nieuwe economische systeem we producten niet langer bezitten, maar slechts gebruiken. “Alles verandert al. Niets is het nieuwe iets. Airbnb, een der grootste hotelketens ter wereld, heeft geen enkele hotelkamer. Uber, het grootste taxibedrijf heeft zelf geen enkele auto. En als we dingen bouwen of maken weet niemand tevoren hoe dat uitpakt, maar wel dat we ze misschien wel gedurende veertig jaar afschrijven. Totale waanzin. Daarmee leg je een beperkende hypotheek op een onbekende toekomst. We schrijven iets af om er vanaf te komen, maar het waardevolste dat we hebben, meestal de kinderen, schrijven we niet af. Ook al kosten ze ongelooflijk veel en zijn ze niet eens jouw eigendom. Dat komt doordat ze voor jou waardevol zijn. Je schrijft niet op wat ze kosten, maar wel waar je met hen op vakantie was of wanneer ze hun eerste tandjes kregen. Kortom je houdt hun waardeontwikkeling bij. Hetzelfde geldt voor opties op de toekomst.”

MENTALE TRANSFORMATIE

De economie is geen relatie tussen mensheid en geld, zoals nu de definitie luidt, maar tussen mensheid en natuur (de aarde). “Daarover gaat het en niets anders. Het nieuwe systeem moet die evenwichtige, wederkerige en respectvolle relatie faciliteren. Het gaat dus niet over duurzaamheid en circulariteit, die beide slechts middelen zijn, maar over onze eigen mentale transformatie.” Dan gaat het niet over kennis delen en transparantie. “Degenen die het hardst roepen dat we alles moeten delen, hebben meestal de minste inhoud. Kennis veroorzaakt geen enkele verandering. Als op een sigarettenverpakking staat dat roken dodelijk is en je blijft ondanks die kennis doorroken, ben je zelf de enige reden waarom dat niet verandert. Omdat je het niet wilt. Als ik niet van plan

© JULIETTE POLAK & FLEUR KONING

was geweest dit gesprek te voeren, was ik niet gekomen. Ik ben hier, omdat ik dat wilde. Als we de keten, waarvan wij het kleinste onderdeel zijn, willen veranderen moeten we onszelf veranderen. Wat roken betreft, of een andere verslaving, is er geen evolutionaire manier om te stoppen. Het enige dat werkt is direct stoppen en het oncomfortabele traject van zweten, koorts, nervositeit en slecht slapen doormaken. Die eerste stap zetten is echter heel moeilijk. De kunst is de mensen een goed gevoel te geven bij deze oncomfortabele momenten en trajecten. Dat doe ik tijdens lezingen.” Rau trekt zijn toehoorders over de streep door ze te raken. Dat werkt. “Als een dokter tegen een patiënt zegt dat hij meteen moet stoppen omdat het anders fout gaat, raakt hij ook een (emotionele) snaar en ontstaat een fundamentele verandering. Dan is de kans groot dat de roker stopt, tenzij de wil ontbreekt. Mensen helpen elkaar daarbij. Als een zesjarig kindje koorts krijgt, omdat zijn tanden wisselen, en gaat hoesten troost ik het door te zeggen dat het grote-mensentanden krijgt. Wanneer een mens zijn tanden verliest als hij dertig is, heeft hij wel een levensgroot probleem. Hij weet dat er dan geen nieuwe komen.”

DISRUPTIEF

We kunnen de toekomst niet kennen, maar wel de wetmatigheden herkennen waarbinnen die zich ontwikkelt. Een boer zaait en bewerkt het land en kan daardoor voorspellen dat hij zijn mais in oktober kan oogsten. Doordat hij voor- en niet na-denkt (dan is hij te laat) weet hij dat als hij niets doet, er niets gebeurt. “Eigenlijk moeten we allemaal mentaal boer worden en ons realiseren dat we wat we niet zaaien in ons bewustzijn, ook niet kunnen oogsten.” We moeten dus eerst onze geest ontwrichten om – automatisch – hetzelfde te doen met de economie, de samenleving en de keten,

waarvan we onderdeel zijn. Rau: “Dat is de sleutel. Disruptie betekent afscheid nemen van waar je vandaan komt, zonder te weten wat daarvoor wanneer in de plaats komt.” Volgens de architect is er nog een manier om een andersoortige samenleving te creëren. In zijn visie wordt daarin ook waarde gehecht aan dingen die weinig geldwaarde hebben, maar desondanks cruciaal zijn. “Er zijn drie niveaus van kapitaalstromen: geld, (de materieelste), communicatie en liefde. Voor een goede relatie is liefde heel belangrijk, maar als het stukloopt en praten niet meer helpt, moet je dokken. Uiteindelijk is het belangrijk te realiseren dat iedereen met niets op aarde komt en met niets weer gaat. Tussenin is het een grote kermis. We moeten onze identiteit dus niet baseren op wat we hebben, want dat is tijdelijk, maar op wie we zijn. Ons gedrag binnen de context van de cultuur waaruit te voortkomen weerspiegelt zich in de economie. Opvallend is dat we van hetgeen we het meest hebben, vrijheid, het minst gebruikmaken. Misschien komt dat doordat we niet aan de vooravond staan van de vierde industriële revolutie, maar van de allereerste zijnsrevolutie. Die geeft ons de mogelijkheid bewust en in alle vrijheid te kiezen voor een andere relatie met de plek waar we te gast zijn. Dat vraagt om rijpheid en die komt niet vanzelf.” Volgens Rau zijn we spirituele wezens op een menselijke reis, waarin onze spirituele kracht in tegenstelling tot onze fysieke kracht oneindig is. “Ieder mens moet zijn eigen verantwoordelijkheid nemen en beseffen dat slechts één persoon voldoende is om het hele systeem te veranderen.”

URGENT IS NIET ACTUEEL

Een ander probleem is dat deze maatschappij draait om de actuele dingen. Niet om wat urgent is. Rau: “Urgente dingen ontwikkelen zich langzaam door de tijd heen

en trekken dan weinig media-aandacht. Zodra ze actueel en groot nieuws zijn is het te laat. Neem de vluchtelingen crisis. Wij hebben het jarenlang genegeerd en nu zijn we verbaasd dat die mensen, die niets meer hebben, naar plaatsen gaan waar ze denken het beter te krijgen. We wisten dat ze eraan kwamen, niemand heeft daarop geacteerd. En nu is urgent actueel en breekt de pleuris uit. Daar staan we nu. Eigenlijk is het super simpel om dat te veranderen, maar ook hier is de eerste stap zetten moeilijk omdat dit vraagt om een ander gedragspatroon. Daarbij maken we nieuwe fouten, maar daar leren we van.”

UNIVERSELE RECHTEN VAN HET MATERIAAL

De schending van mensenrechten gaat vaak samen met de schending van de natuur en omgekeerd. Om dit aan te pakken in het nieuwe economische systeem heeft Thomas Rau samen met zijn team het initiatief genomen om, analoog aan de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens, ‘The Universal Declaration of Material Rights’ te introduceren. Op de website <http://theuniversaldeclarationofmaterialrights.org> kan iedereen de bijbehorende petitie ondertekenen. “Als een mens soeverein is, is een materiaal dat ook. Als materiaal soeverein is gaan we heel anders over bouwen nadenken en over hoe we dingen doen. Deze Verklaring is een bijdrage aan de mensenrechten en heeft dezelfde impact op het systeem als de mensenrechten op het huidige. Alles is even belangrijk. Het een bestaat niet zonder het andere.”

Thomas Rau, CEO van Turntoo en RAU Architecten, is architect/ondernemer en in 1960 geboren in het Duitse Gummersbach. Hij heeft een pedagogische opleiding gevolgd in Bonn, architectuur gestudeerd aan de Technische Universiteit Aken en dans en architectuur aan de Kunstacademie in Bonn. Sinds 1989 werkt hij in Nederland. Rau is een internationaal veel gevraagd spreker. thomasrau@speakersacademy.nl